Varstvo človekovih pravic v boju zoper terorizem

Doc. dr. Jernej Letnar Černič, Fakulteta za državne in evropske študije

Varstvo človekovih pravic in boju zoper terorizem

- Terorizem kot neposreden napad na pravice in svoboščine državljanov, demokracijo in načela pravne države.
- Negativni učinki protiterorističnih ukrepov na državljanske svoboščine in temeljne pravice
- Varstvo nacionalne varnosti kot zmagovalna karta ?
- Potrebno zagotoviti celovito in učinkovito varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin
- cilja se medsebojno dopolnjujeta in vzajemno krepita

Mučenje terorističnih osumljencev

- Mučenje, nečloveško in ponižujoče ravnanje s terorističnimi osumljenci
- Brez dostopa do neodvisnega in nepristranskega sodišča
- Absolutno normativno varstvo prepovedi mučenja, ponižujočega in nečloveškega ravnanja

Kršenje temeljnih ČP na otoku Diego Garcia

- Nezakonito pridržanje terorističnih osumljencev
- Posebni poročevalec OZN, M. Nowak, poročal o mučenju, ponižujočem in nečloveškem ravnanju s priporniki
- Nezakonite izročitve pripornikov

Telesni skenerji na letališčih

- Čezmeren poseg v pravico do zasebnosti
- Telesni skenerji prikažejo varnostnikom grafično podobo golega človeka, čeprav bi se temu lahko izognili z uporabo standarnega algoritma
- Skenerji so neučinkoviti, saj ne zaznajo vseh eksplozive
- Skenerji vodijo k dolgim čakalnim vrstam, ki vodijo k rasnem profiliranju

Splošna deklaracija o človekovih pravicah 1948

- … priznanje prirojenega človeškega dostojanstva vseh članov človeške družbe in njihovih enakih in neodtujljivih pravic temelj svobode, pravičnosti in miru na svetu…
- Člen 1. Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.…
- Člen 2. Vsakdo je upravičen do uživanja vseh pravic in svoboščin, ki so razglašene s to Deklaracijo
- Člen 5. Nihče ne sme biti podvržen mučenju ali okrutnemu, nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju ali kaznovanju.

9/11 kot povod za povračilne ukrepe

- Mučenje in drugo nečloveško ravnanje
- Arbitrarno pridržanje / pridržanje za nedoločen čas brez sodnega nadzora
- Izredne izročitve in pridržanja
- Zaplemba premoženja brez sojenja
- Posegi v pravico do zasebnosti
- Nove oblike in prakse diskriminacije
- Zanikanje obstoja državnih obveznosti do človekovih pravic
- Nezakonite deportacije

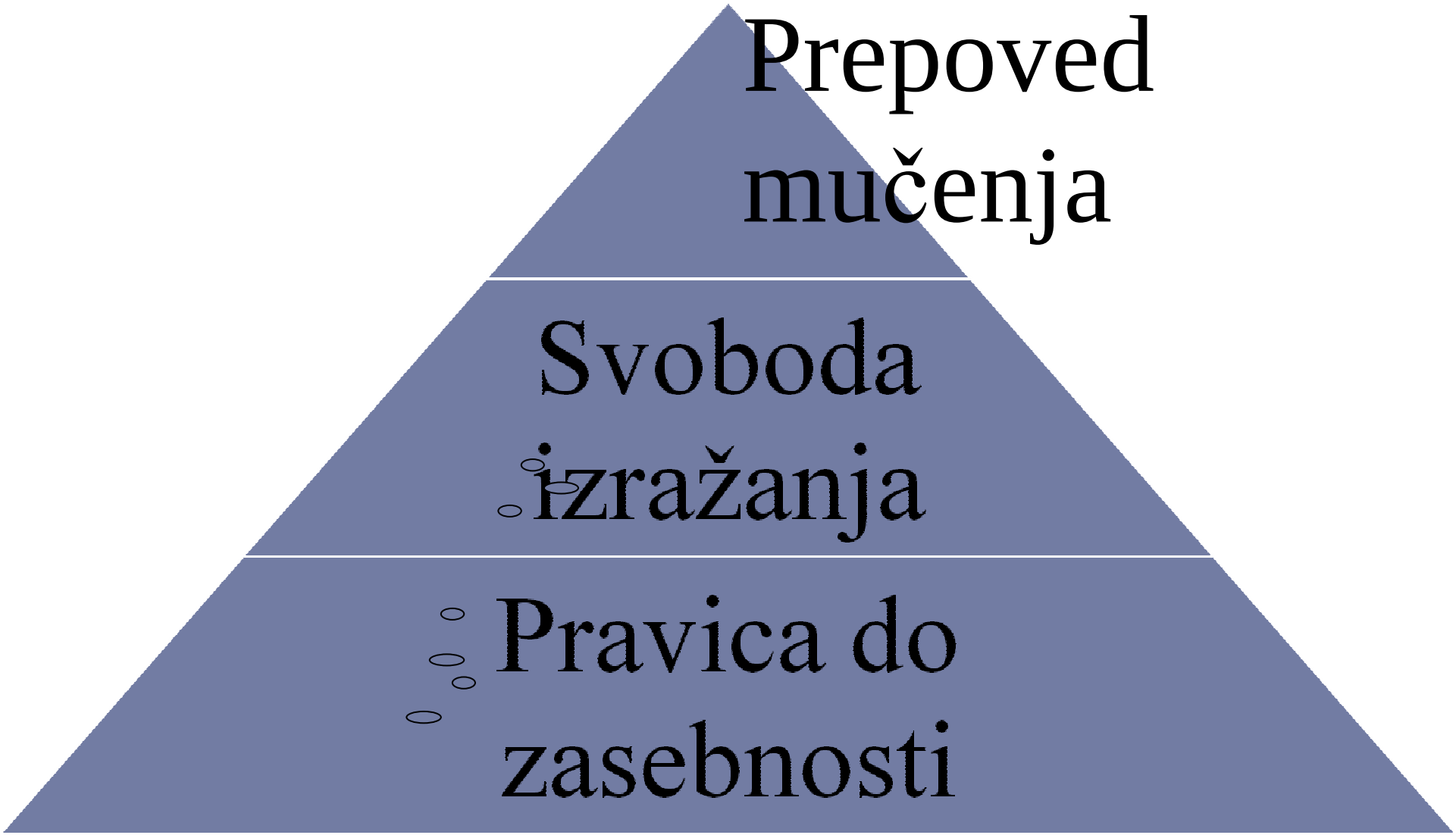

Človekove pravice, ki se jih omejuje v boju zoper terorizem

- Prepoved mučenja, nečloveškega in nehumanega ravnanja
- Pravica do poštenega sojenja
- Prepoved arbitrarnega pridržanja
- Pravica zapustiti svojo državo in pravico do azila
- Ekonomske, socialne in kulturne pravice (izobraževanje, stanovanje, delo)
- Prepoved diskriminacije oziroma neenakega obravnavanja
- Svoboda vere, svoboda izražanja, svoboda združevanja
- Pravica do zasebnosti

Človekove pravice, ki se jih omejuje v boju zoper terorizem

Pravica do poštenega sojenja v boju zoper terorizem

- Piramidna metafora
- Široko polje vprašanj
  - Zavrnitev sojenja osumljencem za teroristična dejanja, ki so nezakonito pridržani
  - Brez poštenega postopka v zvezi s seznami teroristov in povezanimi sankcijami
    - Kazenske obtožbe/pravica do obrambe
    - Državljanske pravice in obveznosti
  - Uporaba vojaških ali posebnih sodišč
  - Spremembe zakonov o kazenskih postopkih
    - e.g. skrivni dokazi, posebni odvetniki itd..

Delo posebnega poročevalca OZN, poročilo A/63/223

- pravica do poštenega sojenja (v času vojne ali izrednega stanja), od katere države ne morejo odstopiti
- dostop do sodišča
- Neodvisnost in nepristranskost vojaških / posebnih sodišč
- Posebna vprašanja poštenega sojenja

4. Ali je boj zoper terorizem vojna?

- Ali smo v globalni vojni zoper terorizem ?
  - Mednarodni oboroženi spopadi med državami
  - Notranji čezmerni oboroženi spopadi

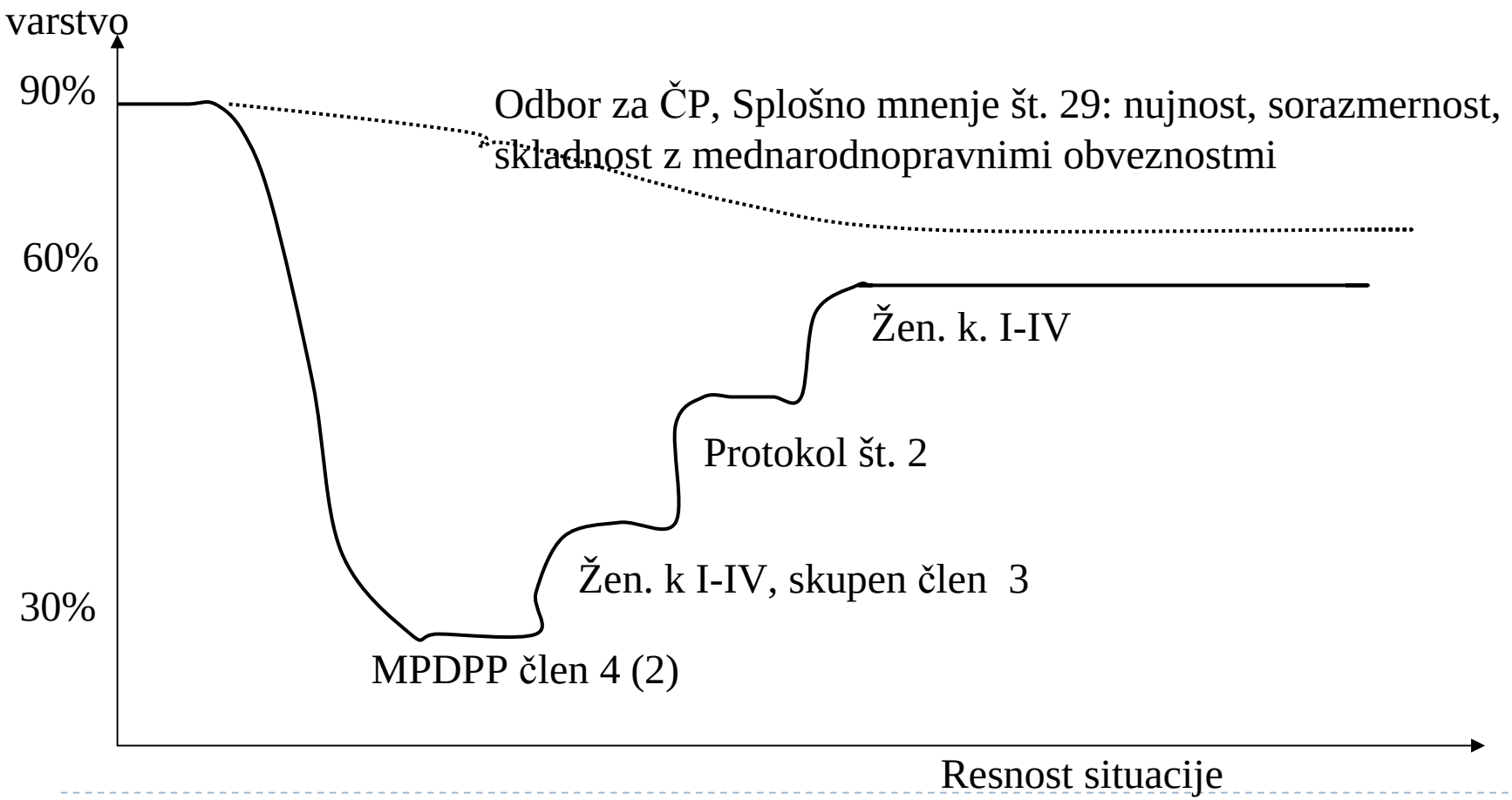
- Mednarodno humanitarno pravo kot *lex specialis*?
  - ... *derogat legi generali*?
  - Ne. Pomaga pri razlagi prava človekovih pravic (e.g. samovoljna odvzem življenja)
    - Meddržavno sodišče v Haagu
  - Pravo ČP pa je lahko *lex specialis* v nekaterih zadevah
    - Splošno mnenje št. 29: MPDPP 9 (4)

Razveljavitev obveznosti: 4. člen MPDPP

- Če izjemna splošna nevarnost ogroža obstanek države in je to objavljeno z uradnim aktom, smejo države pogodbenice tega Pakta ukreniti kaj, kar razveljavlja njihove obveznosti iz tega Pakta, vendar strogo v obsegu, ki ga tako stanje zahteva; pogoj pa je, da taki ukrepi niso neskladni z drugimi obveznostmi, ki jim jih nalaga mednarodno pravo, in da nimajo za posledico diskriminacije, ki bi temeljila le na rasi, barvi, spolu, jeziku, veri ali socialnem poreklu.

Addressing the Gray Zone

Vidiki poštenega sojenja

A. Privilegij zoper samoobtožbo
B. Dokazi, pridobljeni s kršitvijo človekovih pravic ali domače zakonodaje

   Primerjaj: *Bykov v. Rusija* (ESČP) §96-104

A. Enako obravnavanje in enakost orožij
B. Razkritje podatkov
C. Zastopanje
D. Dokazni standard

Varnostni svet OZN in varstvo človekovih pravic

- člen 103 UL OZN -> ali imajo protiteroristične resolucije, ki so bile sprejete na podlagi poglavja VII (1373) prednost pred obveznostmi, ki izhajajo iz mednarodnih pogodb o varstvu človekovih pravic
- Res. 1456, ods. 6 (and Res. 1624 ods. 4)
  - Države morajo zagotoviti, da bodo protiteroristični ukrepi skladi z njihovimi mednarodnopravnimi obveznostmi. Ukrepi morajo biti skladni s pravo človekovih pravic, begunskim pravom in humanitarnim pravom.

Najboljše prakse

- Skladnost protiteroristične zakonodaje s pravo človekovih pravic
- Nadzor na protiterorističnimi ukrepi
- Protiteroristične ukrepe naj sprejemajo civilne oblasti
- Učinkovita pravna sredstva zoper čezmerne ukrepe
- Pravice žrtev terorizma
- Opredelitev terorizma
- Kriminalizacija spodbujanja k terorizmu
- Učinkovit nadzor pri prepoznavanju teror. Organizacij
- Pridržanje in zaslišanje terorističnih osumljencev

Zaključek

- Boj zoper terorizem in varstvo človekovih pravic nista medsebojno izključujoča cilja, temveč se dopolnjujeta
- Nespoštovanje temeljnih človekovih pravic pomeni začetek erozije stebrov naše demokratične družbe
- Strah pred slednjim ni tako očiten kot strah pred morebitno eksplozijo bombe v mestnme avtobusu, vendar so posledice še globje, in vodijo nazaj v totalitarno družbo
- Zato morajo protiteroristični ukrepi temeljiti na spoštovanju človekovih pravic

